

KAPITTEL 2

Fra tynn til tykk medvirkning: Unge medforskere som lokale kunnskapsprodusenter

Monika Grønli Rosten

Velferdsforskningsinstituttet NOVA, OsloMet – storbyuniversitetet

Aina Landsverk Hagen og Ingrid M. Tolstad

Arbeidsforskningsinstituttet (AFI), OsloMet – storbyuniversitetet

Sammen med en gruppe på 8 ungdommer fra bydel Østensjø i Oslo kommune, en bydelsbyråkrat og to forskerkollegaer i UngHus er jeg på vei til befarings i Furuset bibliotek og aktivitetshus (FUBIAK). Dette godt besøkte nye sambruks- huset i bydel Alna har blitt et yndet mål for ansatte fra bydeler og kommuner som vil hente inspirasjon til egne samlokaliseringsprosjekter under planlegging. Vi ønsker å utforske hva som skjer når også ungdom er med på befarings og planlegging av nytt ungdomstilbud. Hittil har ungdommene, rekruttert via sine respektive skoler og fritidsarenaer, vært på lokal befarings i det gamle samfunnshuset på Oppsal som nå skal bygges om. Sammen har vi tegnet og brodert mens vi har fortalt hverandre om hvilke steder vi har det bra. Vi har også gjort metodeøvelser med intervjuing, observasjon og analyse. Jeg vet at ungdommene har gledet seg til å dra til FUBIAK, og at de allerede har hørt mye positivt om stedet fra bydelsansatte som har invitert dem inn i planleggingen av ungdomstilbudet i nye Oppsal samfunnshus. Jeg er nysgjerrig: Hvordan vil ungdom at dette tilbudet skal se ut?

Sitering: Rosten, M. G., Hagen, A. L. & Tolstad, I. M. (2021). Fra tynn til tykk medvirkning: Unge medforskere som lokale kunnskapsprodusenter. I A. L. Hagen & B. Andersen (Red.), *Ung medvirkning: Kreativitet og konflikt i planlegging* (Kap. 2, s. 43–73). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.150.ch2>

Lisens: CC BY-NC-ND 4.0

Hvordan kan vi engasjere ungdommer som involveres i steds- og byutviklingsprosjekter slik at de faktisk kan kalles *aktive medvirkere*, slik plan- og bygningsloven (2008) sier de har rett til – om de ønsker det? Hva skal til for at en 15-åring velger å engasjere seg igjen og igjen i en lokal planprosess som kan virke endeløs og ugjennomtrengelig, eller i renoveringen av et ungdomshus som tar flere år før det står ferdig? Etter å ha kartlagt hvilke medvirkningsmetoder som vanligvis brukes i lokalmiljøutvikling med barn og unge (Hagen et al., 2016a), og ikke minst utforsket og utfordret vår egen metodekompetanse, ble vi overbevist om at utgangspunktet for aktiv medvirkning må ligge i ungdommene selv. Vi har derfor eksperimentert sammen med ungdom, ungdomsarbeidere og andre ansatte i norske kommuner, for å finne ut hvordan medforskning kan være en inngang til å engasjere seg i lokale utviklingsprosesser. Hva er medforskning, og hvordan gjør vi det på gode måter – og på de unges egne premisser?

I prosjektet *Et sted å være ung* (UngHus, se faktaboks i kapittel 1) har vi utforsket hvordan metodikk og verktøy som samfunnsforskere anvender for å få kunnskap og innsikt om andre grupper og sosiale fenomener, kan oversettes og gjøres tilgjengelige slik at ungdom og kommunalt ansatte også kan bruke dem. For mange som jobber med steds- og byutvikling synes det vanskelig å gå fra teori til praksis når det kommer til å involvere barn og unge (Cele & van der Burgt, 2015). Det er ikke bare ungdom som har behov for økt kompetanse på planprosesser og innbyggerinvolvering, også planleggere og policymakers må oppdatere ferdighetene sine (Ombudsman for Children, 2008). En slik tilgjengeliggjøring av metoder og verktøy er ett av målene med det som kalles medforskning, deltagende aksjonsforskning (*participatory action research*), eller *citizen social science* på engelsk (Albert et al., 2021), bredt definert som «befolkningens frivillige deltagelse i den vitenskapelige prosessen» (Hecker, 2018, vår overs.). Her er det folk flest, være seg lokal ungdom eller ansatte i en bydel, som blir rekruttert inn for å delta i konkrete forsknings- og utviklingsprosjekter med sin erfaringsbakgrunn og lokale tilhørighet som utgangspunkt for samarbeidet. Vi lurer på hva som skjer når unge får brukt egen kompetanse og egenprodusert kunnskaps- og idégrunnlag inn i nærmiljøutvikling, fremfor å være passive mottagere av eller kommentatorer på voksnes forestillinger om hva som skal til for å forbedre

deres oppvekstvilkår. Til tross for at barn og unge har flere rettigheter og muligheter til å uttrykke sine syn enn tidligere, ser vi at kjerneelementene i medvirkning i stor grad fortsatt er monopolisert av voksne (Musinguzi & Ellingsen, 2018). Dette er også vårt utgangspunkt for å diskutere og utforske *medvirkning gjennom medforskning* i dette kapittelet.

Som sosialantropologer er vår erfaring at jo tettere relasjon du opparbeider med folk i felt, jo lenger tid du tilbringer med noen, jo mer sannsynlig er det at du forstår deres verden. Slik ung medvirkning ofte gjennomføres i norske kommuner i dag, med enkeltstående og kortvarige prosesser med et mer eller mindre tilfeldig utvalg ungdommer (Klausen et al., 2013), lykkes man i liten grad å bygge den typen dype relasjoner og dialog over tid. Derfor gir medvirkning også i mange tilfeller relativt tynne kunnskapsgrunnlag som ofte er filtrert gjennom voksnes fortolkninger (Hagen et al., 2016b; Mawn et al., 2016). I dette kapittelet vil vi utvide forståelsen av *aktiv medvirkning* ved å introdusere begrepet *tykk medvirkning*. Her har vi latt oss inspirere av den antropologiske nettverksforskningens perspektiver på «tykke relasjoner» (Eriksen, 2010), og på den etnografiske metodelærens vekt på «tykke beskrivelser» (*thick description*) (Geertz, 1973/1993). Målet har vært at vi som samfunnsforskere, i fellesskap med unge medvirkere og voksne ansatte i kommuner eller organisasjoner, kan utvikle metoder for samfunnsvitenskapelig medforskning som tillater oss å gå i dybden for å forstå et lokalt fenomen.

I det følgende vil vi utforske hvordan antropologiske perspektiver og eksperimentell metodeutvikling kan bidra til det man i plan- og bygningsloven altså kaller aktiv medvirkning i steds- og byplanlegging. Etter å ha gjort rede for hva vi legger i dette begrepet presenterer vi de konkrete metodene og verktøyene for *medvirkning som medforskning* som vi har utviklet i en rekke tverrfaglige og transdisiplinære forskningsprosjekter gjennom det siste tiåret (Hagen & Osuldsen, 2021a, 2021b; Lorenzen et al., 2020; Tolstad & Dalseide, 2021; Tolstad et al., 2017; Vestby, 2020). Her er nettopp utgangspunktet en forskningsstrategi som krysser flere fagdisiplinære grenser for å oppnå en mer helhetlig og holistisk tilnærming. Det er nødvendig i møte med sosiale samfunnsutfordringer som krever nytenking, innovasjon og vilje til å utfordre egne fagnormer (Bernstein, 2015; Pohl, 2010). Avslutningsvis i kapittelet vil vi vise hvordan en slik

kompetanseheving kan integreres i mer tradisjonelle medvirkningsprosesser for å gjøre dem «tykke», gjennom å introdusere en modell som bygger videre på medvirkningspyramiden (se kapittel 1).

Hva er aktiv ungdomsmedvirkning?

Da vi begynte å lete etter hva lovverket og forvaltningen selv legger i begrepet *aktiv medvirkning*, fant vi at det først og fremst er det som *ikke* er aktiv medvirkning som beskrives. Lovens minstekrav om medvirkning innebærer: å kunngjøre oppstart av planarbeid og varsle berørte parter og interessenter, og å legge ut planer til høring og offentlig etter-syn (Kommunerevisjonen, 2019). Slik involvering har blitt kritisert for å ekskludere vanlige innbyggere til fordel for polariserte interessegrupper, og for å ikke gi nok rom for informasjonsutveksling mellom fagfolk og innbyggere (Knudtzon, 2018, s. 12).

Bare fem prosent av et utvalg reguleringsplaner fra norske storbyer har gjennomført medvirkning ut over dette minimumskravet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, 2014). Barnetråkk og ungdomsverksteder er eksempler på aktive tiltak for medvirkning som planmyndighetene har krav på seg til å iverksette (Kommunerevisjonen, 2019). Disse beskrives som tids- og ressurskrevende, men like fullt noe myndighetene ønsker at kommunene skal gjennomføre. I praksis er det ofte fremdrift og kostnad som trumfer kvalitet i medvirkningen. Minstekravet er heller ikke tilpasset unge, uorganiserte innbyggere. Plan- og bygningsetaten i Oslo kommune ser selv et «tydelig demokratisk underskudd» i dagens medvirkningsarbeid: «Helt konkret betyr dette at det ofte er de samme nøkkelpersonene som er aktive medvirkere i flere prosesser» (Plan- og bygningsetaten, 2019, s. 14). Hvordan sikrer man at et mangfold av barne- og ungdomsbefolkningen er aktive medvirkere i lokale plan- og utbyggingsprosesser, og at dette oppleves som *meningsfullt* for dem? La oss vende tilbake til feltnotatene, hvor vi beskrev en T-banetur på vei til Furuset og FUBIAK med ungdom og bydelsansatte fra Oppsal samfunnshus:

Selv har jeg en forventning om at ungdommene, på samme måte som de voksne, vil la seg begeistre av arkitekturen, det fargerike interiøret og følelsen av å befinne seg inne i en menneske-maurtue. Likevel er det ikke forføring som

er vårt mål med å ta dem med dit, det er ikke for at de skal si «Ah så fint, kan ikke vi få et sånt hus hos oss?». Det vi vil er at de skal se forbi fasaden, at de skal oppdage noen andres verden mens de er der, og at de skal ta den innsikten med seg tilbake og bruke den til noe. Kort sagt: Vi vil ta dem med til FUBIAK for at nye Oppsal samfunnshus skal bli tydeligere for dem, for at de skal se sitt eget sted og fremtidige sambrukshus bedre. Mens jeg deler ut notatblokker og kulepennner og minner dem om å bli enige i gruppene om hva slags spørsmål de skal stille og hva de skal se etter, har ungdommene åpenbart sin egen agenda. De tøyser og fjaser, løper frem og tilbake i T-banevogna, og likner ikke det minste på antropologer på vei til feltarbeid. Kommer dette i det hele tatt til å funke?

Å inkludere barn og unge som medvirkere og medforskere innebærer å ha ambisjoner på deres vegne som av og til kan føles litt ukomfortable. Krever vi for mye? Har vi som voksne satt for tydelige premisser, gitt dem for stramme – eller kanskje for løse – bestillinger, hjelpemidler og oppskrifter? Har vi gitt dem nok støtte til å kunne gjøre ting på sine egne premisser? Og er de egentlig interesserte i å bidra? For vår del har denne til tider ubehagelige selvransakingen som aksjonsforskere blant ungdom motivert oss til å forsøke å gjøre medforskning enkelt, trygt og interessant.

For å få til det, kombinerer vi etnografi, en samfunnsvitenskapelig forskningsstrategi som vektlegger deltagelse og relasjonsbygging over tid (Hagen & Skorpen, 2016), med antropologi, hvor man ser på sammenlikning og refleksivitet som en vei til innsikt i andres livsverdener. Tilbake til feltnotatene:

En liten time senere sitter vi inne på et av grupperommene på FUBIAK. Vi har fått en omvisning fra en av stedets ungdomsledere, og møtt en gruppe lokal ungdom som vi har bedt om å få intervjuet mot at de får servert pizza. Ungdomsskoleelevene vi har med oss sitter nå rake i ryggen med notatblokkene parat, og har inntatt en rolle som jeg blir nysgjerrig på hvordan de selv ville ha beskrevet, hvis jeg hadde spurt dem. Er de forskere, journalister eller bare helt vanlige engasjerte ungdommer? Med et alvor jeg ikke hadde forventet på forhånd fyrer de av det ene spørsmålet etter det andre til snakkesalige og minst like seriøse FUBIAK-ungdommer: Hvordan er ungdomslederne her? Kan dere være med å bestemme hva slags aktiviteter dere skal ha? Kommer det mange ungdommer fra andre steder hit? Hva er det beste med å henge her? Etter hvert begynner ungdommene

fra FUBIAK å stille spørsmål tilbake om hva slags ungdomstilbud de fra Oppsal ønsker seg og hvem som skal bruke det, og kommer med gode råd til hva det kan være lurt at de passer på. De sier at det er viktig å sørge for en egen inngang til bygget for ungdom, og at de som skal jobbe der er «bra rollemodeller». Jeg møter blikket til min antropologkollega og konstaterer at vi begge både er overrasket og litt rørt av det som skjer rundt oss. Vi er ikke en gang i veien, vi er overflødige.

Sosialantropologi handler om å forsøke å forstå det allmenne ved sosiale og kulturelle prosesser gjennom å oppsøke og sammenlikne *forskjellige* leve-sett og måter å innrette samfunn på. Som i eksemplet ovenfor handler det om å trene opp sin refleksivitet, evnen til å se sitt eget samfunn utenfra gjennom å studere andres. Det er i denne ånden vi forsøker å tilrettelegge for at ungdom opparbeider evnen til å se sin egen lokale kontekst utenfra, gjennom å studere andres. Hvordan kan unge selv få en solid forståelse av hva det er de er med på når de blir bedt om å medvirke? På hvilke måter kan medforskning som tilnærming bidra til å styrke barn og unges muligheter for aktiv og meningsfull involvering, som også kan få konsekvenser for makthierarkiet i planlegging (Cele & van der Burgt 2015)?

Antropologi og tykk medvirkning

Antropologiens fremste oppgave er å forsøke å gå det fremmede – de *andre* – i møte, og prøve å forstå dem på egne premisser. For å få tilgang til denne forståelsen av annerledeshet er det noen spesifikke metodiske tilnærminger antropologer bekjenner seg til. Gjennom å tilbringe tid sammen med folk der de er (Watson, 1999), delta i deres hverdag og snakke med dem om det de gjør og hvorfor, søker antropologen å bringe frem refleksive beskrivelser av hvordan verden forstås, oppleves og gis mening, fra et *native point of view* (Malinowski, 1922/1932). I det komparative skjæringspunktet mellom de andres og vårt eget ståsted produseres ‘tykke’ etnografiske data. Slike tykke data sier mye om få, i motsetning til ‘tynne’ data – eksempelvis statistikk – som sier lite om mange. Ofte har man bruk for både tykke og tynne data for å skaffe seg et godt kunnskapsgrunnlag, men det er kun når man skal produsere tykke data at etableringen av personlige relasjoner blir en forutsetning. Når vi i det følgende

argumenterer for verdien av hva vi har valgt å kalle tykk medvirkning er dette med utgangspunkt i følgende tre komponenter: (1) tykke relasjoner, (2) tykke forståelser og (3) tykke beskrivelser. Disse kjenner vi også igjen fra litteraturen på *participatory action research* (PAR) og *citizen social science* (Albert et al., 2021; Hagen & Lyng, 2019).

Tykke relasjoner, alternativt multiplekse relasjoner (Christie, 1982; Eriksen, 2010), innebærer at folk kjenner hverandre på flere måter. Det betyr at de deler ulike typer erfaringer, noe som både styrker og kompliserer båndene dem imellom. Uniplekse eller tynne relasjoner derimot, er ofte enklere å håndtere, ettersom de kjennetegnes av at partene forholder seg til hverandre kun på én måte. 'Multiplekse relasjoner', definert som «relasjoner som tjener mange (ulike) interesser» (Gluckman, 1955/1967, s. 19, vår overs.), var i sin tid et vesentlig teoretisk bidrag til sosial nettverksteori. Relasjonen mellom en ung fremtidig bruker og prosjekteier i en medvirkningsprosess, kan her tjene som eksempel. I en tynn medvirkningsprosess vil de forholde seg til hverandre kun på denne ene måten i en avgrenset situasjon, mens de gjennom tykk medvirkning med mange ulike møtepunkter etter hvert vil etablere en mer sammensatt relasjon. I flere av kommunene vi har samarbeidet med ser vi eksempler på at det over tid etableres slike tykke bånd på individnivå mellom ungdomsbefolkningen og de kommunalt ansatte (Rosten, 2012, 2015). Likevel foregår dette ofte innenfor bestemte sektorer (eksempelvis i fritidssektoren, i forebyggende arbeid eller i folkehelsearbeid), og ikke nødvendigvis gjennom medvirkning på tvers av sektorer. Med en relasjon som vedlikeholdes eller utvikles over tid har ungdommene større muligheter for å få vite hvordan det har gått med medvirkningsinnspillene deres. Som unge medforskere vil det også være av avgjørende betydning at de blir involvert i hele prosessen, også i oversettingen av egenprodusert kunnskap til handling. På den måten kan de utfordre heller enn å opprettholde etablerte maktstrukturer og gjennom medforskningen få verktøy de kan bruke til å forbedre sin egen situasjon eller sine omgivelser (Hoechner, 2015; Raanaas et al., 2018).

Tykke forståelser handler i denne sammenhengen om å gå veien via andres erfaringer og perspektiver fremfor å bare vektlegge sine egne. En sentral del av det å være antropolog i felt innebærer å søke tilgang til andres hverdagsliv og aktiviteter. Målet er få nok informasjon til å

fremstille *gjenkjennbar kunnskap* om og for folk, også når forskeren har generalisert innsikten til å gjelde flere enn de få menneskene hen har studert (Stewart, 1998). Med tykke forståelser mener vi altså forståelser som går i dybden fremfor i bredden. For å komme dit har antropologer blant annet latt seg inspirere av fenomenologiske teorier om kroppen (Merleau-Ponty, 1945/2012) og hvordan vår kroppslige forståelse av omgivelsene og situasjoner igjen former vår forståelse av verden (Østberg, 1994). I utviklingen av våre verktøy har vi også latt oss inspirere av det multisensoriske og kinestetiske i arbeidet med å fasilitere arkitektur og design (Tamari 2016), noe som i seg selv bidrar til at det å delta i medvirknings- og medforskningsprosesser blir en mer kroppsliggjort og delt erfaring. Unge er tradisjonelt sett inkludert som forskningsobjekter, ikke som medforskere (Minkler & Wallerstein, 2008). De er lite involvert i å lage spørsmålene og problemstillingene som styrer forskningen og får i mange tilfeller ikke opptrening i metode og etikk (Raanaas et al., 2018), slik de bør i delta-gende aksjonsforskning (London et al., 2003).

Tykke beskrivelser handler i antropologisk forstand om å komme så tett på folks hverdag at det er mulig å presentere deres hverdags erfaringer på måter som gir leseren en opplevelse av kompleksiteten i deres liv (Geertz, 1973/1993). En av de store utfordringene i medvirkningsfeltet er å få dokumentert selve prosessen i medvirkningsarbeidet og den kunnskapen som genereres i samtaler, slik at det kan brukes som grunnlag for senere avgjørelser av andre aktører enn de som var til stede. Et mye brukt medvirkningsverktøy, Barnetråkk, illustrerer godt det vi forstår som tynne i motsetning til tykke beskrivelser i medvirkningsarbeid. Her blir barns refleksjoner, minner og vurderinger av stedsbruk i eget nærmiljø omgjort til symboler, figurer og streker på et GIS-kart. Dette er et språk som fungerer veldig godt inn i planleggingsdokumenter, men som i svært liten grad formidler kompleksiteten i barns relasjoner til sitt nærmiljø og hva de forteller voksne mens de velger ut symboler (se Hagen et al., 2016a for en kritisk gjennomgang av Barnetråkk og andre vanlige medvirkningsmetoder). På samme måte som i forskning generelt, er det avgjørende å gi detaljerte beskrivelser av hvordan ulike metoder for datainnsamling faktisk gir stemme til unge medforskere og funnene de gjør (Raanaas et al., 2018), uten at de blir filtrert gjennom voksne (Mawn et al., 2016). Hvordan kan

man dokumentere på bedre måter, slik at kompleksiteten i barn og unges liv kommer til syne ikke bare i deres medvirkningsinnspill, men også i det som innspillene eventuelt resulterer i?¹

Kort oppsummert handler *tykk medvirkning* om å etablere felles erfaringer og *tykkere relasjoner* mellom ungdom og voksne ansatte eller planleggere, om å etablere *tykke forståelser* via andres fremfor egne erfaringer, og om å dokumentere arbeidet gjennom *tykke beskrivelser*. Tykk medvirkning innebærer å legge ned tid både i planlegging, gjennomføring og etterarbeid, gjennom kontinuerlig dokumentasjon og analyse, formidlet mellom ungdom og voksne med felles erfaringer og engasjement i lokale utviklingsprosesser. Å engasjere en skoleklasse til å gi innspill på en enkelt plan, uten å følge opp i etterkant eller integrere initiativet godt i planleggerens videre arbeid, kan beskrives som det motsatte, nemlig «tynn medvirkning». Dette er fortsatt en svært vanlig fremgangsmåte på medvirkningsfeltet (Cele & van der Burgt, 2015; Klausen et al., 2013) – men det er mange som har ambisjoner om å få til noe mer og bedre. Spørsmålet er, hvordan gjør vi det i praksis?

Nøkkelelementer i antropologien er å observere og delta, sammenligne og reflektere over hvordan en selv påvirker omgivelsene og forskningen en gjør. Det handler om å forskyve perspektiver, å ta på alvor steder og lokalsamfunnets egenart og samtidig reflektere over egen posisjon. Resultatet av dette blir også at man ser sitt eget samfunn, sine egne steder med et nytt blikk. Alle disse elementene kan brukes som underlag og inspirasjon til relevante medvirkningsverktøy og tilnærminger. Det vi kaller antropologi finnes nemlig der ute i verden allerede. Svært mange av ungdommene vi møter er på egenhånd blitt gode observatører av eget nærmiljø og sosiale setting. De deltar aktivt og reflekterer godt over det de opplever. Det de ofte mangler, er rammeverket som skal til for å se egne kompetanser i sammenheng og hvordan de kan anvendes i praksis. Verktøyene som presenteres her og i flere av de andre kapitlene i denne boka, virker som oversettere av metodisk kunnskap og erfaring fra fagfelt man får lite kjennskap til igjennom grunnskolen, som arkitektur

1 Opplæringslovutvalget gjør dette på en forbilledlig måte (NOU 2019: 23, s. 58–67), se også Kulturtanken (2019).

og landskapsarkitektur, bygg- og ingeniørfag, samfunnsplanlegging og -utvikling.

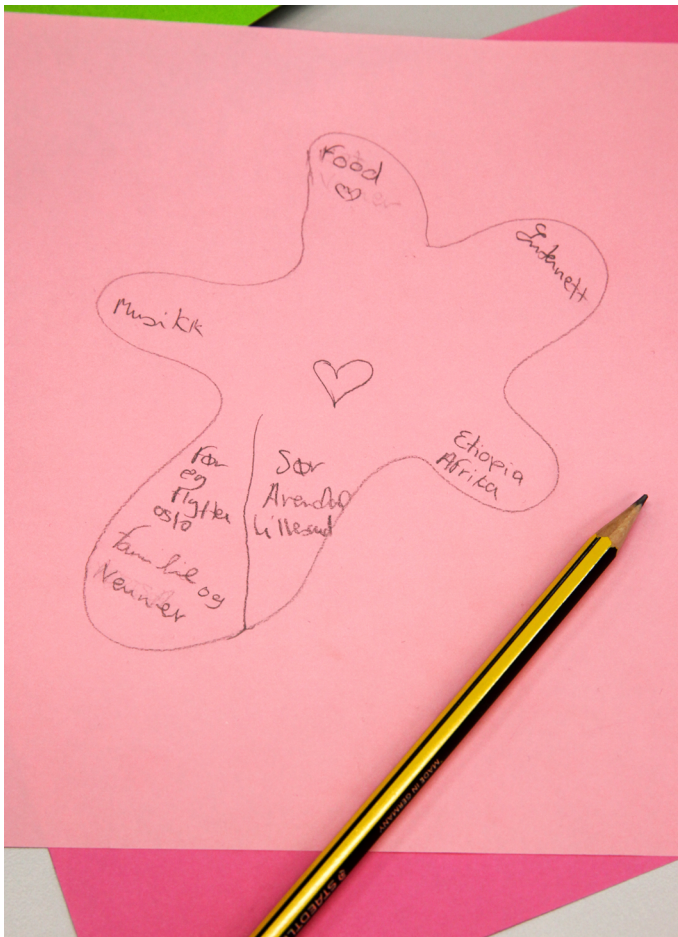
Fire metodiske verktøy for medforskning

Under vil vi beskrive og diskutere hvordan vi har gått frem for å utforske og teste oversetting av antropologiske prinsipper og metodiske tilnærminger til bruk i lokal ungdomsmedvirkning. Når vi jobber med ungdom har vi som mål å frembringe så enkle metoder og medvirkningsverktøy at kommuner, bydeler og organisasjoner skal kunne formidle dem til unge medvirkere *uten* forskernes bistand. Forskerne har fungert som en slags kulturoversettere i arbeidet med å gjøre antropologisk kunnskap og metodikk overførbare og anvendbar, slik at ungdom og kommunalt ansatte selv kan ta den i bruk og ha kontroll over egen kompetanseheving på nærmiljøutvikling. Vi tar utgangspunkt i konkrete empiriske eksempler fra forskningsprosjektene UngHus, Alternative byrom, Ungdomstråkk og UngPlan (se info i kapittel 1). Her har vi rekruttert unge medforskere gjennom lokale skoler, der valgfag og særnemner har fungert som en god kobling til våre prosjekter (les mer i kapittel 4), gjennom lokale ungdomsklubber og -organisasjoner, og i noen tilfeller gjennom ansatte i kommunene, som har koblet oss direkte med driftige enkeltungdom i nærmiljøet. Vi fokuserer under i hovedsak på fire metodiske verktøy for medforskning som vi har utviklet i samarbeid med disse ungdommene: Splot-intervju, tråkk, befarung og søkemotor.

Selvbevissthet gjennom splot-intervju

De færreste mennesker er knyttet til bare ett sted, selv om mange blir avkrevet dette fra omverden (Rosten, 2015). Det å være et menneske i verden er jo nettopp å være i kontinuerlig bevegelse i den (Ingold, 2011), og svært sjelden et spørsmål om å være monokulturell (Møystad, 2012). Spesielt er det mange av minoritetsungdommene vi jobber med som forteller at de blir møtt på den måten – med krav om å være fra ett sted. Og da, basert på hudfarge, navn eller klesdrakt, fortrinnsvis et annet sted enn der de faktisk er født eller oppvokst – om det er i Oslo, Moss, Drammen eller Tromsø.

For å gi ungdommene muligheten til å ta utgangspunkt i det de selv definerer som viktig i sine liv, relasjoner og nærmiljøer, utviklet vi tidlig et verktøy vi har kalt «splot» (Hagen & Osuldsen, 2021a; Vestby, 2015, 2020). Splot står for sted, person, læring, observasjon og tråkk (Hagen & Osuldsen, 2021b). Å splotte er en enkel tegneøvelse som også fungerer som et fleksibelt dialogverktøy. Vi starter med det enkle spørsmålet: *Hvor har du det godt?* Metoden er utviklet i tett samarbeid mellom antropologer, samfunnsgeografer, landskapsarkitekter og kunstnere (Tolstad et al., 2017), inspirert av John Deweys (1897, 1934/2005) tanker rundt «learning

Figur 2.1. En splot-tegning der en deltagende ungdom har skrevet inn de stedene, aktivitetene og menneskene som gjør at hen har det godt. Foto: ©Karoline Hjørth.

by doing». Gjennom å skisse opp slike personlige, mentale kart over hvor man har det godt, får man også muligheten til å reflektere og lære, individuelt og sammen med andre (Kolb & Kolb, 2009). De aller fleste, uavhengig av bakgrunn, har dype, personlige opplevelser av å være knyttet til et mangfold av steder, og slik ha mange «parallele» identiteter. Når vi spotter følger vi derfor opp med spørsmålet: *Hvilke steder har du i hjertet ditt?*

Slik spotter du

Tegn et lite hjerte på midten av et ark. Dette er ditt hjerte, ditt emosjonelle tyngdepunkt. Så tegner du en strek som omslutter dette hjertet. Forestill deg at du slipper et egg i gulvet, tegn «splætten». Inni skriver eller tegner du steder du har det godt, steder du har i hjertet ditt. Det kan være en følelse du liker å være i, mennesker du liker å være med eller aktiviteter du liker å gjøre. Det som får deg til å ha det bra på steder. Snakk med sidemann og spør hverandre hva dere har i plotten og hvorfor.

Å spotte sammen på tvers av sosiale skillelinjer som forsker/ungdom, ansatt/bruker, majoritet/minoritet, har vist seg å være en effektiv måte å bygge relasjoner mellom folk som ikke kjenner hverandre og kanskje i utgangspunktet kan tenke at de lever ganske ulike liv. Gjennom å sammenlikne hverandres spotter blir den felles erfaringen i det å ha det godt, og ikke minst hva som skal til for å ha det godt, tydelig for alle som er i rommet. Man kan også lage steds-spotter, der stedsnavnet skrives inn i hjertet i midten og stikkordene rundt betegner det som gjør akkurat dette stedet godt å være. Spotting er et lavterskel-verktøy man kan bruke for å få innsikt i steders betydning for de menneskene det angår (Thorstensen et al., 2021), og det kan også fungere som en enkel form for intervjuguide. Vi bruker derfor ofte plotten som en inngang til å trene på intervjuing og intervjuteknikk, som unge deltagere i prosjektene våre tar i bruk i tråkk, befaringer og andre situasjoner. Når vi jobber videre med intervjutrening legger vi særlig vekt på hvordan man utarbeider gode oppfølgingsspørsmål, hvordan man får tilgang og sørger for samtykke, og å være observant på motsetninger mellom det folk gjør og det de sier

at de gjør. Ungdommer i prosjektet har etter hvert blitt så drevne at de har intervjuet ikke bare andre ungdommer og lokale beboere, men også personer med lederstillinger i kommunale etater, fagfolk eller politikere (se eksempel på dette i kapittel 11). Vi har laget et enkelt intervjuhefte som de kan ta med seg i felt, der de får notert ned detaljer om hvem de intervjuer, settingen for intervjuet, spørsmålene de stiller og svarene de får.

Figur 2.2. Intervjuhefte som medforskerne tar i bruk når de gjennomfører intervjuer.
Foto: ©Karoline Hjorth.

Stedsbevissthet gjennom Tråkk

Gjennom å jobbe med tradisjonelle medvirkningsverktøy som Barne-tråkk, erfarte vi raskt hvor vanskelig det kan være å huske, reflektere og ikke minst jobbe kreativt rundt egen stedsbruk når man sitter inne ved en datamaskin eller over et fysisk kart eller plantegning brettet ut over et bord. Vi begynte å utforske metoder for å gå ute i nærmiljøet sammen med ungdom mens vi sammen samlet inn data gjennom registreringer

i app eller samtaler som ble tatt opp på mobilen (Holgersson, 2014; Kusenbach, 2003). Dette kalte vi Ungdomstråkk (Hagen et al., 2016b), og metoden har senere blitt utviklet til å inkorporere både ute- og inneøvelser, fysisk så vel som digitalt. Men hvordan lærer man seg å trække?

Før vi går i gang med observasjoner i ungdommenes nærområde, såkalte tråkk, starter vi ofte med det vi kaller «kø-feltarbeid». Vi ble inspirert av Billy Ehn og Orvar Löfgren, *När ingenting särskilt händer: Nye kulturanalyser* (2007) der hvert kapittel er viet til et dagligdags fenomen vi svært sjelden reflekterer over: å pusse tennene, stå foran speilet, vente eller å stå i kø. Så designet vi et mikrofeltarbeid som kan gjennomføres hvor som helst, med minimale ressurser. Vi var på leting etter det ultimate eksemplet på noe vi tar for gitt, noe som kunne få en til å nettopp se det fremmede i egen hverdag, til å se kultur hos seg selv, ikke bare hos de andre. Vi endte på kø-feltarbeid. Køer er det overalt, og ofte der du vanligvis ikke ser (etter) dem.

Minifeltarbeid: Finn en kø

Ungdommene får noen kjenne instruksjoner før de sendes ut i nærområdet (eller bygget de holder til i): Finn en morsom kø i nærheten. Observer køen i ti min. Gå så sammen og lag 2-3 spørsmål basert på disse observasjonene. Still spørsmålene til noen i køen og/eller til de som betjener køen. Noter det dere ser og hører. Kom tilbake. Skriv spørsmålene dere har lagd opp på veggen. Hvordan gikk det? Diskuter!

Kø-øvelsen tar en halvtime totalt, og bidrar til at ungdommene svært raskt blir mer forberedt på hva som møter dem i felt – for eksempel at de ikke kan kontrollere feltet, eller at god, gjennomtenkt forskningsdesign gir resultater på dataene de får, og at det kan være ubehagelig og veldig moro å komme så tett innpå folk de ikke kjenner (til). Mikrofeltarbeidet gir dem også en opplevelse av at det å observere er noe annet enn å se, og kan for eksempel knytte metode til diskusjoner om oppfatninger rundt norsk (kø)kultur. Diskusjonen som følger i etterkant av øvelsen, gir oss muligheten til å teste ut forutinntattigheter og oppdagelser av det ungdommene – eller vi voksne – tar for gitt.

1. Hva er det viktigste du har fått med deg i dag?

At køer er overakt og
at forskning kan
gjøres på 20 min.

2. Var det noe du syntes var spesielt vanskelig?

Å stille spørsmål til
helt fremmede som var utrolig
av uøe annet.

Figur 2.3. En elev har logget etter gjennomført kø-øvelse.

Etter å ha blitt trent opp i observasjonsmetodikk gjennom denne enkle «kø-øvelsen», deler vi ofte ungdommene inn i grupper som går ut i nærområdet i en time eller mer for å observere ut fra et definert tema. Disse oppdragene kaller vi sykkeltråkk, transporttråkk, mattråkk og miljøtråkk, og her er listen over mulige temaer endeløs (se Hagen et al., 2018; Hagen et al. 2019; Tolstad et al., 2019). Ungdommene som deltar i for eksempel sykkeltråkk kartlegger veiene de selv, venner og familie sykler, og reflekterer over hvilke veier som fungerer, hvilke som kan forbedres og hvorfor. De intervjuer folk de møter på gata om deres sykkelvaner, eller om ønsker og behov for utbedring av sykkelveier. Dette hjelper ungdommene til å «skru på blikket» på sitt eget nærområde på nye måter. Når ungdommene samles igjen og deler sine funn med de andre gruppene, som har sett på andre temaer, trigger det refleksjoner rundt hvordan det samme «forskningsobjektet», nemlig nærmiljøet, kan oppleves og forstås på ulike måter ut fra hvilket blikk man ser med.

Tråkk fungerer svært godt for å innhente kunnskap om uteområder, parker, plasser og ellers steder hvor ungdom ofte henger, nettopp i mellomrommene. Vi så etter hvert at det også var behov for å utvikle

metoder for deltagende observasjon innendørs, på steder som er relevante for ungdom, først og fremst som et viktig ledd i idéarbeidet når steder for ungdom skal planlegges eller etableres. Her kom vår erfaring fra ungdoms- og klubbarbeid til nytte.

Kunnskaping gjennom befaring

Vår beskrivelse i starten av dette kapittelet var fra en av befaringene vi gjennomførte på FUBIAK sammen med en gruppe ungdom og bydelsansatte fra Oppsal i bydel Østensjø. I UngHus-prosjektet har vi arbeidet med å utvikle og teste ut metodikk for å samle inntrykk og erfaringer fra eksisterende ungdomssteder i forbindelse med etablering av nye. Etter vår erfaring er det vanlig at det er de voksne, ansatte i kommunen og ofte i administrative stillinger, som drar på befaring for å hente inspirasjon andre steder. Ungdommene som skal bruke tilbudet er derimot sjelden med på slike besøk. Målet har derfor vært å legge til rette for at ungdom skal kunne være ledende i å samle kunnskap og erfaringer på ungdomssteder de ikke kjenner fra før av. Her drar ungdommene på besøk til andre klubber, bibliotek eller samlingssteder sammen med voksne, kommunalt ansatte og forskere, men det er ungdommene selv som gjør observasjoner og intervjuer andre ungdommer og ansatte på stedet. Funn og erfaringer de gjør seg her tar de med seg tilbake i arbeidet med egne ungdomssteder. Her ser vi blant annet at ungdommene raskt ser (og hører) forbi den fasadeversjonen som ofte presenteres under slike omvisninger med lokale ansvarlige (se også kapittel 9). Ungdommene stiller ofte mer direkte spørsmål, og når de snakker med unge lokale brukere får de mer direkte svar, også hva gjelder stedets utfordringer. Videre ser vi at det å besøke flere andre steder gir et sammenligningsgrunnlag som gjør det tydeligere for ungdommene hva de ønsker å ta med seg inn til eget sted, og hva de ønsker å unngå. På befaring oppfordres de til å erfare stedet gjennom systematisk observasjon både av det fysiske rommet og aktivitetene som foregår der, samt gjennom intervjuer med husets ansatte og brukere. På denne måten får ungdommene og de voksne ansatte et felles erfarings- og kunnskapsgrunnlag når de sammen skal etablere eller fornye gode steder å være ung i eget nærmiljø.

Følgende er et utdrag fra forskernes feltnotater fra ungdommenes og de ansattes felles befaring på Biblo Tøyen og FUBIAK:

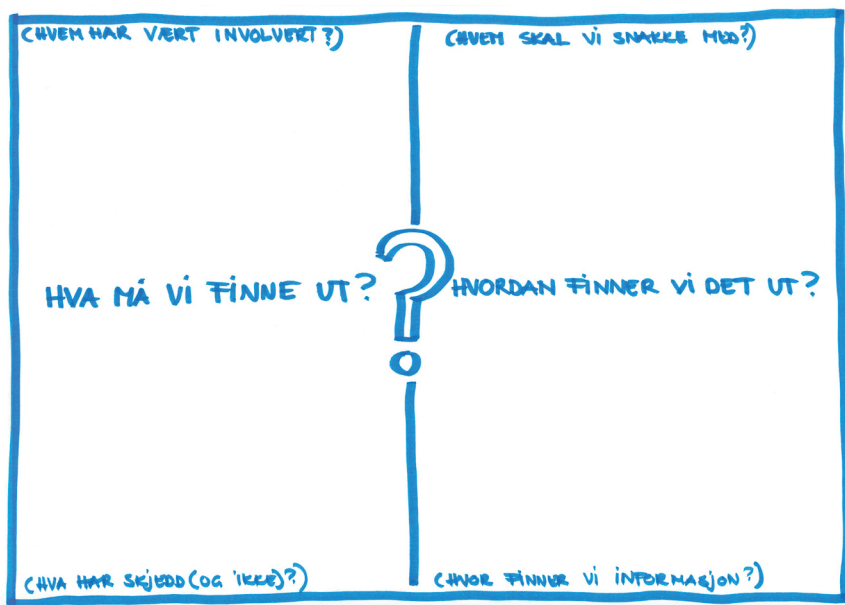
Mot slutten av besøket på FUBIAK fikk vi låne et undervisningsrom for å oppsummere dagen. Før vi forskerne rakk å få opp whiteboarden var ungdommene i full gang med å «ommøblere» 2.-etasjen i Moss bibliotek, og diskutere muligheter og begrensninger med bibliotekaren. Vi forskerne brøt av diskusjonen for å kunne få innspillene deres inn i tre splotter (se figur 2.5) – en for Biblo, en for FUBIAK og en for Moss i midten. Ungdommene diskuterte hvor forskjellige Biblo og FUBIAK var i innredning og interiør. De mente at Biblo med sine crazy farger og dempede belysning var mer barnevennlig, lekent og koselig, mens de oppfattet FUBIAK som mer nøytralt, stilig og voksent, ja nærmest som om bygget i seg selv «forventet» en mer voksen oppførsel. Ungdommene hadde stilt mange spørsmål til de ansatte begge steder om målgruppe og alderssjikt, og var enige om at de ble nødt til å tenke nøye gjennom dette i den videre planleggingen. Foreløpig konkluderte de med at de i Moss bibliotek ønsket seg en kombinasjon av Biblos ytre med FUBIAKs innhold og aktiviteter.

Ideskaping gjennom «søkemotor»

Nysgjerrighet er motoren i forskning, men hvordan får man satt den i bevegelse? Etter å ha prøvd oss på ulike varianter av «hva lurere dere på?» uten hell, der rommet med ungdom som skal engasjeres til medvirkning forblir taust og spørsmålene fraværende, kom vi til et punkt hvor vi tenkte, igjen, her trenger vi et verktøy. Problemet var, som det så ofte er, at denne kunnskapen, om hvordan man kommer til spørsmålene sine, hvordan man vekker egen nysgjerrighet, den blir lært bort på svært så subtile måter i våre respektive fag. Selv vi forskere kan ha problemer med å huske hvordan vi kom til det stedet vi er i dag, hvor vi kan være så fulle av spørsmål at vi må beherske oss – både i sosiale og faglige settinger. Så hvordan kan vi lære bort kunsten å stille spørsmål til ungdom – og voksne som skal medvirke?

Vi startet med en tussj og et stort, hvitt ark. Etter mange runder fikk vi tegnet frem vår første prototyp av det vi kaller «søkemotoren» (figur 2.6). Dette er en enkel, ruteinndelt skisse, der hovedspørsmålene er sentrert i midten: «Hva må vi finne ut?» og «Hvordan finner vi det ut?». Dette

gjenspeiler de to viktigste delene i et forsknings- eller undersøkelsesdesign, nemlig problemstillingen eller hovedspørsmålet man starter med, og metodene man vil bruke for å svare på denne. Siden det ikke er en enkel sak å svare på så store spørsmål sånn på sparket, har vi laget et sett med hjelpespørsmål som er ment å sette i gang tankene: «Hvor finner vi informasjon?»; «Hvem har vært involvert?»; «Hvem bør vi snakke med?»; «Hva har skjedd (og ikke)?»

Figur 2.6. Skisse av søkemotor-verktøyet. Denne skrives ut i A3 eller større og fungerer som underlag for post-it-lapper eller til å skrive rett inn i.

Øvelsen blir å bruke spørsmålene som triggere for dialog, slik at vi sammen med ungdommene kan begynne å fylle inn det vi vet så langt – og derigjennom komme nærmere hva som er kunnskapshullene og hva vi nettopp *ikke* vet; det som er drivkraften hos enhver forsker eller kunnskapsprodusent. Søkemotoren bidrar på denne måten til en felles utarbeiding av et enkelt «forskningsdesign» for datainnsamlingen som ungdommene skal gjennomføre. Dersom søkemotoren viser at for eksempel spørreundersøkelser er en smart metode for å få svar på det de lurer på, kan de lage det som en del av forskningsdesignet sitt (les mer om hvordan medforskerne lager egne surveys i kapittel 6).

Den første gangen vi testet ut søkemotoren, var sammen med ungdommer som var ansatt i Ung Ambassadør-programmet i bydel St. Hanshaugen i Oslo. Deres oppdrag var å finne ut hvorfor det planlagte arbeidet med å etablere et nytt ungdomshus i nærområdet hadde stanset opp. Huset i Stensparken, eller Presteboligen som den blir kalt på folkemunne, hadde stått tomt i en årrekke. Etter at politiet i 2015 kastet ut en gruppe unge miljøaktivister som okkuperte huset, ble det besluttet at huset skulle renoveres og driftes som ungdomshus i regi av bydelen. Det ble satt i gang en medvirkningsprosess der elever fra den nærmeste ungdomsskolen, Fagerborg skole, ble rekruttert som medforskere og medvirkere gjennom forskningsprosjektet, *Alternative byrom: Unges medvirkning* (2016–2019). Etter at ungdommenes innspill var meldt inn, i juni 2018, ble det stille. Eller var det slik historien gikk? Det var ikke bare ungdommene som ble usikre på prosessen rundt huset, og hvorfor ingen hadde hørt noe på lenge – også ansatte i bydelen var i tvil om hva som skjedde. Så da vi satte i gang med søkemotoren, ble et åpenbart svar på «Hva må vi finne ut?», nettopp «Hvorfor har prosessen stoppet opp?». Koblingen til spørsmålet «Hvordan finner vi det ut?», det vil si hvordan ungdommene skulle gå frem metodisk, gikk gjennom de andre hjelpe-spørsmålene. Etter en liten økt var arket fylt opp med post-it-lapper og skriblerier nok til å sette i gang. En stor gråpapir-rull ble utgangspunkt for neste arbeidsverktøy: en tidslinje. Når har ting skjedd (eller ikke), og hvem har vært involvert? Hvor finner vi den informasjonen? Når dette var på plass, kunne vi begynne å finne svar på spørsmålet «Hvem bør vi snakke med?». Neste skritt var å kontakte kommunalt ansatte og politikere for intervjuavtaler (les mer i kapittel 10 og 11).

I beskrivelsene over har vi vektlagt hvordan utviklingen og testingen av disse verktøyene var en prosess hvor ting ofte ikke gikk etter planen, eller fungerte slik det var tenkt. Dette var viktige øyeblikk for læring for oss forskere, som bidro til ytterligere justering og tilpasning. Hvordan man lager en god problemstilling, hva bakgrunnen for å velge kvalitativ eller kvantitativ metode er, hva et funn er og hvordan tykke beskrivelser gir vitenskapelighet, er viktige elementer i etnografisk metode slik antropologer anvender den. Det er nettopp i gapet mellom hva man forventer å finne og funnene man faktisk gjør, at de interessante dataene ofte ligger

(Fangen, 2004, s. 45). Gjennom å lære seg det grunnleggende ved kvalitativ og kvantitativ metode vil ungdommene lettere kunne forstå hvorfor det er lurt å være åpen for å oppdage noe nytt, å forme teori ut ifra data som er samlet i felten, eller samle inn data for å bekrefte eller avkrefte en hypotese eller en antagelse.

Medforskningspyramiden

Gjennom flere forskningsprosjekter har vi altså vært nysgjerrige på *hvordan* vi kan utruste barn og unge med innsikt i forskningsmetoder og vitenskapelige perspektiver slik at de kan ta disse verktøyene i bruk på egen hånd, og på den måten komme bedre ut av medvirkningsprosesser enn de ofte gjør i dag. En utfordring i metodeutviklingen vår har vært mangelen på en helhetlig modell eller teori, som kan forklare hva vi legger i en slik «tykk» tilnærming til medvirkning, der vi ser medforskning i sammenheng med medvirkning som praksis. Det vi kaller Medforskningspyramiden, som er beskrevet under, er vårt bidrag til å utforme en slik modell. Vi har tatt utgangspunkt i våre egne fag, og blant annet utforsket hvordan antropologisk teori og kunnskapsgrunnlag kan brukes til å lage et univers av verktøy og metodikker for å understøtte barn og unges medvirkning. Vi har også vært sterk inspirert av kunnskap fra estetiske fag, om betydningen av det visuelle og taktile i interaksjoner mellom mennesker og rundt steder. Estetikk er her knyttet til Baumgartens sanselige kunnskap «som en annen form for kunnskap», hvor «vi må ta i betraktning forholdet mellom estetisk praksis og estetisk innsikt» (Søren Kjørup sitert i Vestby, 2020, s. 111, vår oversetting). Dette kan gi oss en forståelse av at kunnskap ikke er gitt, men noe å utforske og skape. Dette som et alternativ til det man kan kalle «pynte på kaka»-medvirkning eller å tikke av boksen for at man har oppfylt kravet i FNs barnekonvensjon § 12 og plan- og bygningsloven § 5.1 om at barn og unges stemmer skal bli hørt og tillagt behørig vekt.

En av de viktigste innsiktene fra arbeidet beskrevet over er at ungdom som involveres gjennom *tykk medvirkning* nettopp får et mer bevisst og reflektert forhold til hva det er de skal bidra med innspill *om*, ved å være aktive bidragsyterne inn i både kunnskapingen og idéskapingen. Denne

kompetansen kan de også ta med seg i rekruttering og innhenting av medvirkningsinnspill fra andre ungdommer, eller i den lokale befolkningen mer generelt. Dette mener vi kan bidra til å gi mer meningsfull medvirkning i den forstand at kommunen får verdifulle og relevante innspill direkte fra ungdom som kunnskapsprodusenter, samtidig som ungdommene, gjennom å produsere egen kunnskap og innta andres perspektiver, får et større mulighetsrom for faktisk å virke *med*. Gjennom en slik prosess, forutsatt at den følges opp over tid, vil det også være mulig å etablere tykke og varige bånd mellom lokale ungdomsmiljøer og lokale aktører i utviklingsarbeidet. I den grad man lykkes i å samle og systematisere den kunnskapen som produseres gjennom slike prosesser, vil det potensielt kunne bidra til tykke beskrivelser både av kunnskap om og innspill fra befolkningene, samt om hva slags fremgangsmåter som er brukt.

Figur 2.7. Medforskerpyramiden.

Når vi jobber med ungdom som medforskere, slik vi blant annet har gjort i UngHus-prosjektet, tar vi en litt annen retning enn i medvirkningspyramiden, den som er beskrevet i kapittel 1. Vi bruker de ulike metodene over til å introdusere dem for og trene på kompetanse som selvbevissthet og stedsbevissthet gjennom splotting og tråkk, samt kunnskaping og

idéskaping gjennom søkemotor og befarung. Så, i stedet for at ungdommene jobber med et konkret utviklingsprosjekt det skal medvirke på, kan de gå inn som medforskere der de selv finner at det er nødvendig med mer kunnskap. Her er de med på å designe forskningsstudier, lytte til andre aktører ved å gjennomføre intervjuer, spørreundersøkelser og uformelle samtaler, analysere funn og resultater, identifisere målgruppe for funn, formidle sine forskningsresultater og sikre at forskningsresultatene de har kommet frem til blir tatt i bruk. Slik bidrar de med egenprodusert kunnskap inn i lokalmiljø-utviklingen. Dette er nettopp *citizen social science*, eller medforskning på norsk.

Slik medforskning har ofte et dobbelt formål, ved å både bidra til å inkludere og heve kompetansen til de unge medforskerne på måter som setter læringsprosessen i sentrum (Phillips et al., 2018), samtidig som det produseres ny kunnskap, ideer og sporer til innovasjon som man ikke hadde fått til uten medforskerne (Albert et al., 2021). I prosjektene vi har jobbet i opp gjennom årene, har det mest sentrale for oss vært nettopp det metodiske ved ungdommenes læring og kompetanseheving, fremfor å produsere solide forskningsresultater på ulike temaer. Ungdommenes nyvunne evne til å «skru på det antropologiske blikket» i sosiale situasjoner – til å se seg selv og sitt eget ungdomssted litt utenfra – er noe av det vi har erfart at metodene beskrevet over bidrar til. Tykk medvirkning i form av medforskning setter seg som en kroppslig erfaring som ungdommene tar med seg videre, ut av medvirkningssituasjonen. I et nyoppstartet *citizen social science*-prosjekt med støtte fra EU, YouCount, vil vi utforske hvordan vi kan vektlegge den reelle forskningskomponenten i like stor grad som det å involvere unge i forskningen.² Her skal vi trene opp og engasjere ungdom og unge voksne som medforskere i komparativ forskning på sosial inkludering blant unge i 9 europeiske land.

Varige forbindelser

I UngHus-prosjektet har det vært et sentralt poeng for oss å lage verktøy som *andre*, f.eks. kommunalt ansatte, skal kunne ta i bruk – uten

² <https://www.youcountproject.eu/>

oss forskere. Selv om forskerne har gitt opplæring, invitert med og oppfordret voksne ansatte til å gjennomføre opplæring av ungdom på egen hånd med forskerne som «flyveledere», så har det vært utfordrende for de ansatte å operere helt selvstendig. Denne utfordringen ser vi at de konkrete, enkle verktøyene vi utvikler, som søkemotor, splott og intervju- og befaringshefte, kompenserer for i noen grad. Fremover ønsker vi å se nærmere på hvilke *effekter* det har for kommuner å ta disse verktøyene i bruk, når de aktivt søker bred medvirkning med barn og unge i lokale utviklingsprosesser. Vi har også behov for å knekke koden når det gjelder aktiv involvering i analysen av resultatene ungdom har samlet inn, samt formidlingen og bruken av disse.

I «tykt» medvirkningsarbeid jobber vi ut fra langsiktige mål om at den aktive medvirkningen skal bidra til at lokal ungdom ikke bare får forståelse for, men også rekrutteres inn i lokale politiske og administrative organer, organisasjoner og prosjekter. På den måten tror vi at den sosiale integrasjonen mellom ungdomsbefolkning og det lokale forvaltningsapparatet vil styrkes. Dermed vil man også kunne styrke ungdommenes rolle, livsvilkår og muligheter til å påvirke sine omgivelser. Dette krever imidlertid både metodeutvikling, systemendringer og ikke minst sensitivitet for konstruktiv håndtering av maktforskjeller (se også kap. 9, 10 og 11). Slike tykke bånd og komplekse relasjoner er også det Hart (2008) beskriver i de deler av verden der barn og unge i utstrakt grad deltar i uformelle settinger sammen med voksne, og gjennom arbeid utenom skole får kompetanse på deltagelse i samfunnet på tvers av aldershierarkier. Organisert medvirkning kan på den måten kompensere for de siloene vi som samfunn har bygget opp rundt barn og unge.

Vår erfaring etter å ha deltatt over mange år i medvirkningsprosesser hvor ungdom samhandler med offentlige og private voksne aktører, er at ungdommene ofte tillegges en tvetydig rolle. Som feltnotatene ovenfor viser, har vi mange ganger sett – og ikke minst kjent på selv – at voksne i møte med unge medvirkere veksler mellom å ha for høye og for lave forventninger. På den ene siden får ungdom i slike prosesser nærmest en opphøyd posisjon, som de som «vet hva barn og unge vil ha» på en helt annen måte enn oss voksne. Det er nærmest som om vi tror at ungdom

er utrustet med magiske krefter til å vise oss fremtiden før den er her. Den logikken bidrar også til at de voksne ofte behandler ungdom med en slags ærbødig respekt for deres oppmerksomhet som en knapp ressurs. Samtidig legger mange voksne i ungdomsmedvirkning opp til en form for alderstilpasning som ikke anerkjenner ungdoms kapasitet og evne til å bidra med noe utenfor seg selv (Gravesen et al., 2019). Vi har gjennom årene sett mange eksempler på voksnes til tider nedlatende måte å anerkjenne unge medvirkeres bidrag på, for eksempel når ungdom presenterer resultatene fra en kartlegging de har gjennomført, og får skryt for hvor flinke de er til å presentere i stedet for å bli tatt på alvor med sine innspill. Her blir unge dekorasjon (Hart, 1992). Og dersom innspillene deres faktisk tas imot, er det sjelden at noen tar seg bryet med å informere ungdommene om hva som skjer med disse i etterkant. Dette kaller (Hart, 1992) manipulering. Når prosjekteiere og planleggere konfronteres med manglende informering kan gjerne tilbakemeldingen være at prosessene trekker så mye ut i tid at det uansett vil være *noen andre ungdommer* som kommer til å nyte godt av resultatene. Kommunikasjonen rundt medvirkningsresultater blir dermed gjort generell, slik at den treffer alle heller enn de som faktisk har medvirket. Barndom blir ofte sett på som en uskyldig sosial posisjon der den sosiokulturelle kontekstens politikk ikke har noe plass (Kallio, 2008), og også som en enten-eller-posisjon, der unge enten er fremtiden eller de er her og nå – og i sjelden grad får lov til å være begge deler samtidig.

Vår ambisjon med medvirknings- og medforskningsarbeid blant ungdom har vært å utvikle metodikk rundt hvordan man kan skape gode og varige forbindelser mellom ungdommene og det kommunale apparatet i lokale utbyggings- og utviklingsprosesser. For å få til det, mener vi det er avgjørende at man tenker annerledes rundt hvordan ungdom kan bidra til innsikt og kunnskap. Vi kunne ha nøyd oss med å stille dem spørsmål om hva de ønsker seg, noe som er en vanlig tilnærming i tradisjonelle medvirkningsopplegg. I stedet har vi oppfordret dem til å gå aktivt ut og samle data i og om sine nærområder, om medborgeres hverdagsliv og ønsker for fremtiden. På den måten får ungdommene og de voksne stedsutviklerne og kommunalt ansatte snarere et felles prosjekt i å kartlegge sosiale forhold og ønsker i lokalbefolkningen. Ved hjelp av kvalitativ

metode og antropologisk refleksjon rundt betydningen av ståsted og perspektiv, kan en mer tradisjonell og «tynn» form for medvirkning utvikles i retning av det vi i det foregående har beskrevet som «tykk» medvirkning. En vesensforskjell mellom tykk og tynn medvirkning blir i så fall den refleksiviteten som egen erfaring med kvalitativ datainnsamling bidrar til, både for ungdommene som deltar og for de organisasjonene og kommunale apparatene som engasjerer dem i arbeidet. I stedet for å be ungdom gi tilbakemelding på voksnes forslag og ideer, har vi lagt opp til en medvirkningssituasjon hvor ungdom som medforskere får muligheten til selv å tilegne seg tykk kunnskap og tykke relasjoner, om og med det kommunale apparatet, nabolaget og sine lokale ungdomsfellesskap.

Referanser

- Albert, A., Balázs, B., Butkeviciene, E., Mayer, K. & Perelló, J. (2021). Citizen social science: New and established approaches to participation in social research. I K. Vohland, A. Land, R. Lemmens, R. Samson, J. Perello, M. Ponti, L. Ceccaroni & K. Wagenknecht (Red.), *The science of citizen science*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-030-58278-4_7
- Bernstein, J. H. (2015). Transdisciplinarity: A review of its origins, development, and current issues. *Journal of Research Practice*, 11(1). <http://jrp.icaap.org/index.php/jrp/article/view/510/412>
- Cele, S. & van der Burgt, D. (2015). Participation, consultation, confusion: Professionals' understandings of children's participation in physical planning. *Children's Geographies*, 13(1), 14–29. <https://doi.org/10.1080/14733285.2013.827873>
- Christie, N. (1982). *Hvor tett et samfunn?* (2. rev. utg.). Universitetsforlaget.
- Dewey, J. (2005). *Art as experience*. TarcherPerigee. (Opprinnelig utgitt 1934)
- Dewey, J. (1897). My pedagogic creed. *School Journal*, 54(3), 77–80.
- Ehn, B. & Löfgren, O. (2007). *När ingenting särskilt händer: Nya kulturanalyser*. Symposium.
- Eriksen, T. H. (2010). *Samfunn*. Universitetsforlaget.
- Fangen, K. (2004). *Deltagende observasjon*. Fagbokforlaget.
- Geertz, C. (1993). *The interpretation of cultures: Selected essays*. Fontana. (Opprinnelig utgitt 1973)
- Gluckman, M. (1967). *The judicial process among the Barotse of northern Rhodesia*. Manchester University Press. (Opprinnelig utgitt 1955)
- Gravesen, D. T., Mikkelsen, S. H. & Frostholt, P. H. (2019). Imellem inddragelse og adultocentrisme. Metodologiske refleksjoner over utfordringer og paradokser

- i kvalitativt børne- og ungeforskning. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(1), 30–48. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2019-01-03>
- Hagen, A. L., Andersen, B., Brattbakk, I., Ascher, B. & Dahlgren, K. (2016). *Ungdomstråkk. Ungdoms bruk av uterom, parker og plasser – forprosjekt* (FoU-resultat 1:2016). Arbeidsforskningsinstituttet.
- Hagen, A. L., Andersen, B., Brattbakk, I., Dahlgren, K., Ascher, B. & Kolle, E. (2016b). *Ung og ute: En studie av ungdom og unge voksnes bruk av uterom* (Rapport 6/2016). Arbeidsforskningsinstituttet.
- Hagen, A. L. & Lyng, S. (2019). Barn og unges deltagelse i forskning: Muligheter og utfordringer. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 3(1), 6–12.
- Hagen, A. L. & Skorpen, G. S. (2016). *Hjelp, jeg er på feltarbeid. Håndbok i etnografisk metode*. Cappelen Damm Akademisk.
- Hagen, A. L. & Osuldsen, J. B. (2021a). Urban youth, narrative dialogues, and emotional imprints: How co-creating the ‘spotting’ methodology became a transformative journey into interdisciplinary collaboration. I M. Stender, C. Bech-Danielsen & A. L. Hagen (Red.), *Architectural anthropology – exploring lived space* (s. 135–148). Routledge.
- Hagen, A. L. & Osuldsen, J. B. (2021b). Spotting som erfaringsbasert verktøy for medvirkning og stedsforståelse ved byromsutforming. *FormAkademisk – forskningstidsskrift for design og designdidaktikk*, 14(1). <https://doi.org/10.7577/formakademisk.2586>
- Hagen, A. L., Tolstad, I. M. & Lorenzen, S. B. (2018). «Ung på Skullerud»: Oppsummering av Ungdomstråkk på Skullerud skole 6. september 2018 (Notat til høringen av planprogram med VPOR for Skullerud 2018). Arbeidsforskningsinstituttet (OsloMet).
- Hagen, A. L., Dalseide, A. M. & Lorenzen, S. B. (2019). «Ung på Lambertseter og Karlsrud»: Oppsummering av Ungdomstråkk på Lambertseter og Karlsrud skoler 7. mai 2019 (Notat til høring av planprogram med VPOR for Lambertseter og Karlsrud 2019). Arbeidsforskningsinstituttet (OsloMet).
- Hart, R. (1992). *Children’s participation: From tokenism to citizenship*. International Child Development Centre of UNICEF.
- Hart, R. A. (2008). Stepping back from ‘The Ladder’: Reflections on a model of participatory work with children. I A. Reid, B. B. Jensen, J. Nikel & V. Simovska (Red.), *Participation and learning*. Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6416-6_2
- Hecker, S. (2018). *Citizen science: Innovation in open science, society and policy*. UCL Press.
- Hoehner, H. (2015). Participatory filmmaking with Qur’anic students in Kano, Nigeria: ‘Speak good about us or keep quiet!’. *International Journal of Social Research Methodology*, 18(6), 635–649. <https://doi.org/10.1080/13645579.2014.929877>

- Holgersson, H. (2014). Challenging the hegemonic gaze on foot: Walk-alongs as a useful method in gentrification research. I T. Shortell & E. Brown (Red.), *Walking the European city. Quotidian mobility and urban ethnography* (kap. 12). Ashgate.
- Ingold, T. (2011). *Being alive: Essays on movement, knowledge and description*. Routledge.
- Kallio, K. P. (2008). The body as battlefield: Approaching children's politics. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 90(3), 285–297. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0467.2008.293.x>
- Kolb, A. Y. & Kolb, D. A. (2005). *The Kolb Learning Style Inventory—Version 3.1: 2005 technical specifications*. Hay Resources Direct.
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (2014). *Medvirkning i planlegging*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/Medvirkning-i-planlegging/id764244/>
- Kommunerevisjonen. (2019). *Medvirkning i reguleringsplaner* (Rapport 16/2019). Oslo kommune.
- Klausen, J. E., Arnesen, S., Christensen, D. A., Folkestad, B., Hanssen, G. S., Winsvold, M. & Aars, J. (2013). *Medvirkning med virkning? Innbyggermedvirkning i den kommunale beslutningsprosessen*. Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). <https://hdl.handle.net/20.500.12199/5459>
- Knudtzon, L. C. (2018). *Kan vi snakke om medvirkning? Sivilsamfunnets innflytelse og bidrag i reguleringsprosesser* [Doktorgradsavhandling]. Norges miljø- og biovitenskapelige universitet.
- Kulturtanken. (2019). *Barn og unges stemmer – kunst og kultur (BUSK)* (Rapport). <https://www.kulturtanken.no/ressurs/rapport-barn-og-unges-stemmer-kunst-og-kultur-busk/>
- Kusenbach, M. (2003). Street phenomenology. The go-along as ethnographic research tool. *Ethnography*, 4(3), 455–485. <https://doi.org/10.1177/146613810343007>
- London, J. K., Zimmerman, K. & Erbstein, N. (2003). Youth-led research and evaluation: Tools for youth, organizational, and community development. *New Directions for Evaluation*, 2003(98), 33–45. <https://doi.org/10.1002/ev.83>
- Lorenzen, S. B., Hagen, A. L., Dalseide, A. M. & Andersen, B. (2020). Ung medvirkning i planlegging – fra A til Å. *Plan: Tidsskrift for samfunnsplanlegging, regional- og byutvikling*, 52(2), 14–21. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2020-02-04>
- Malinowski, B. (1932). *Argonauts of the Western Pacific*. Routledge & Sons. (Opprinnelig utgitt 1922)
- Mawn, L., Welsh, P., Kirkpatrick, L., Webster, L. A. D. & Stain, H. J. (2016). Getting it right! Enhancing youth involvement in mental health research. *Health Expectations*, 19(4), 908–919. <https://doi.org/10.1111/hex.12386>
- Merlau-Ponty, M. (2012). *The phenomenology of perception* (D. A. Landes, Overs.). Routledge. (Opprinnelig utgitt 1945)

- Minkler, M. & Wallerstein, N. (Red.) (2008). *Community based participatory research for health. From process to outcomes* (2. utg). Jossey-Bass.
- Musinguzi, P. & Ellingsen, I. T. (2018). The Norwegian ombudsman for children on child participation. *Journal of Comparative Social Work*, 12(2), 147–169. <https://doi.org/10.31265/jcsw.v12i2.153>
- Møystad, O. (2012). The spirit of place in a multicultural society. Publisert 24.8.2012 på nettsiden *Architecture Norway, An Online Review of Architecture by Arkitektur N*. <https://architecturenorway.no/questions/identity/moystad-on-cns/>
- NOU 2019: 23. (2019). *Ny opplæringslov*. Kunnskapsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-23/id2682434/>
- Ombudsman for Children. (2008). *From decision to practice. Convention on the Rights of the Child in local governments* (BR 2008:4).
- Phillips, T., Porticella, N., Conostas, M. & Bonney, R. (2018). A framework for articulating and measuring individual learning outcomes from participation in citizen science. *Citizen Science: Theory and Practice*, 3(2). <https://doi.org/10.5334/cstp.126>
- Plan- og bygningsloven. (2008). *Lov om planlegging og byggesaksbehandling* (LOV-2008-06-27-71). Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2008-06-27-71>
- Plan- og bygningsetaten. (2019). *Handlingsplan for medvirkning 2019–2020*. <https://www.medvirkning.no/wp-content/uploads/PBE-Handlingsplan-for-medvirkning-2019-2020.pdf>
- Pohl, C. (2010). From transdisciplinarity to transdisciplinary research. *Transdisciplinary Journal of Engineering and Science*, 1, 65–73. <https://doi.org/10.22545/2010/0006>
- Raanaas, R. K., Bjøntegaard, H. Ø. & Shaw, L. A. (2018). Scoping review of participatory action research to promote mental health and resilience in youth and adolescents. *Adolescent Research Review*, 5, 137–152. <https://doi.org/10.1007/s40894-018-0097-0>
- Rosten, M. (2012). Om å dyrke roser fra betong: Områdeløft på Furuset-vis. I S. Alghasi, E. Eide & T. H. Eriksen (Red.), *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge* (s. 145–161). Cappelen Damm Akademisk
- Rosten, M. G. (2015). «Nest siste stasjon, linje 2»: *Sted, tilhørighet og unge voksne i Groruddalen* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Oslo.
- Tamari, T. (2016). The phenomenology of architecture: A short introduction to Juhani Pallasmaa. *Body & Society*, 23(1), 91–95.
- Thorstensen, E., Brattbakk, I. & Hagen, A. L. (2021). Images of place, secularity and gentrification: On urban religious belonging in an inner city neighbourhood in Oslo. *Secularism and Nonreligion*, 10(3), 1–16. <https://doi.org/10.5334/snr.144>

- Tolstad, I., Hagen, A. L. & Andersen, B. (2017). The amplifier effect: Youth co-creating urban spaces of belonging through art, architecture and anthropology. I S. Bastien & H. Holmarsdotter (red.), *Youth as architects of change: Global efforts to advance youth-driven innovation for social change* (s. 215–242). Palgrave Macmillan.
- Tolstad, I. M., Dalseide, A. M. & Lorenzen, S. B. (2019). «Ung på Hauketo»: *Oppsummering av ungdomstråkk på Hauketo skole 24. september 2019* (Notat til høring av planprogram med VPOR for Hauketo 2019). Arbeidsforskningsinstituttet (OsloMet).
- Tolstad, I. & Dalseide, A. M. (2021). Architectural anthropologists in the making? Paths to creative youth participation in local urban development. I M. Stender, C. Bech-Danielsen & A. L. Hagen (Red.), *Architectural anthropology – exploring lived space*. Routledge.
- Stewart, A. (1998). *The ethnographer's method. Qualitative research methods series 46*. Sage Publications.
- Vestby, N. (2015). I crossed the line. *InFormation. Nordic Journal of Art and Research*, 4(2), 1–22. <https://doi.org/10.7577/if.v4i2.1546>
- Vestby, N. (2020). Eutopia – where the heart matters. I K. Bergaust, R. Smite & D. Silina (Red.), *Oslofjord ecologies. Artistic research on environmental and social sustainability. Acoustic Space*, 18(3), 107–120.
- Watson, C. W. (1999). *Being there: Fieldwork in anthropology*. Pluto Press.
- Østerberg, D. (1994). Innledning. I M. Merleau-Ponty. *Kroppens fenomenologi (V–XII)*. Pax forlag.

